

У Степані варили пиво й виробляли свічки

Шановна редакціє «Сарненських новин»! Нещодавно мені до рук потрапив матеріал з короткою історією смт. Степань, що був надрукований у липні 1939 року в польській газеті «Zycie Kostopolskie». Ця тема мене цікавить тому, що моя дружина зі Степаня, та й моє прізвище має до нього деяке відношення, хоча все життя мешкаю в Києві. А взагалі в 1985-1987 роках я був постійним автором вашої газети, доки не перейшов на іншу роботу. Нині працюю головним фахівцем науково-технічного управління ДП «Науканафтогаз» НАК «Нафтогаз України». Сподіваюсь, що цей матеріал зацікавить і читачів «районки». До речі, назви населених пунктів подані в їх старовинній вимові.

Ігор СТЕПАНЧУК.

У географічному довіднику про Степань є такий запис: «Степань має 512 будинків, 3384 мешканці, з них 47% євреї, 3 церкви, файну синагогу, пивоварню, 2 млини, 6 ярмарків, фабрику воскових свічок. Вали понад річкою містять каміння старовинного замку; є католицький костел Михаїла Архангела, закладений у 1614 р. князем Янушем Острозьким, каштеляном Краковським. Теперішній костел збудований у 1803 р. графом Станіславом Ворцелем. Згідно з книгою записів єпископа Луцького, степанська громада в 1719 р. дала на його будівництво 2500 золотих. Парафія налічує 1885 парафіян. То є стародавнє поселення, що згадується в літописах близько 1292 р. Місто в ті часи було у володінні князя Івана Глібовича. У XV сторіччі Степань перебував у володінні князів Домбровських.

У 1511 р. місто було столицею удільного князівства Степанського. Перші згадки про це князівство знаходимо у Волинському літописі, де сказано, що в 1292 р. воно належало князю Яну, сину Глібову, а в 1387 - князю Сімеону, який разом з іншими князатами волинськими та литовськими допомагав королеві Ядвізі відбирати Галич. У 1402-1431 роках місто належало князеві Свідригайлу, а в середині XV сторіччя перейшло у власність Польської Корони.

У ХІ/-ХУІІ сторіччях Степань був одним з найважливіших міст на Волині. У 1591 році за велінням короля Зигмунта ІІІ князівство Степанське перейшло у володіння до княжат Острозьких. Коронний гетьман князь Костянтин Острозький побудував мурований замок на місці попереднього дерев'яного, який своєю потугою дорівнював замкам у Луцьку та Володимирі. Це місто і замок декілька разів відвідував король Стефан Баторий. Також були тут Стефан Чернецький, який у 1648 році, переслідуючи козаків, уцент розбив їх під Степанем. У 1660 році місто відвідав тоді вже колишній гетьман війська запорізького Виговський. У 1662 році в Степані розташувався гарнізон драгуни Його Королівської Величності під проводом полковника Балабана. Через п'ять років місто пограбувала орда султана Галги. У 1706 році тут перебував шведський Карл ХІІ разом з королем Станіславом Лещинським, а в 1710 р. - цар Петро І з дружиною Катериною.

У 1609 році Степанську волость, до якої належали в той час Деражне, Березніца, Янко-вичі, Рокітне, Звіждже, Бичкі, Скоп'єв, Угліще, Постойне, Ставск, Збуж, Тростянець, Япо-лот, Вербче Велике і Мале, Жолва, Татовичі, Маща, Лакче, Зносище, Подлужне, Трубиці, Вулка, Жалін, Воля Жалінська й ін., князь Ян Острозький долучив до Острозького майорату. Останній власник Острозького майорату князь Ян Сангушко указом від 17 грудня 1753 р. подарував ключа від Степаня князеві Юзефові Любомирському, а пізніше, як спадок, місто перейшло до Юзефа Потоцького, коронного крайчого, який у 1776 році віддав Степань, села Корост і Волошу Станіславу Ворцелю, каштеляну галицькому. Після його смерті Степанську волость успадкував син Станіслав - Григорій Ворцель, підстолий литовський. Події в країні 1831 року (польське повстання проти царя - прим, перекл.) спричинили необхідність продажу Степаня. Його придбав росіянин Тамилін, а пізніше - княгиня Агенелек, потім - Промислове товариство «Блох і компанія», за ними - Остроградські та востаннє - Промислово - лісова компанія «Берштейн і Ферстер».

Нині щосереди в Степані відбуваються ярмарки з продажу худоби та продукції сільського господарства, а також - щорічні ярмарки за наданими привілеями польських королів. Перший привілей на ярмарки видав 2 травня 1499 р. Олександр Великий, князь литовський. Потім у жовтні 1510 року король Зигмунт I видав привілей на 2 ярмарки: один на свято Покрови, а другий - на день святого Афанасія. Привілей на два ярмарки: у десяту п'ятницю після російської Пасхи та в шосту неділю після дня Трьох Королів за російським календарем надав Степаню король Ян III 17 травня 1682 року. Станіслав-Григорій Ворцель, підстолий литовський, пізніше член королівського оточення, домогся в короля привілею на нові ярмарки: двотижневий - на другий день після свята Покрови та на Федорівку, вже згідно з латинським календарем, а також тижневий ярмарок - після свята Божого Тіла.

Найбільш розвиненими ремеслами в Степані є швацтво та кравецтво. Зареєстровано майже 200 кравців і майже 100 шевців, які працюють за професією тільки для власних потреб. І це ремесло переходить до них у спадок. У Степані існували цехи: землеробний (пахарський) і швацький, які після Світової війни (1914 р. - прим, перекладача) не відновили своєї діяльності. Ремісничі цехи були встановлені привілеєм, наданим королем 20 травня 1636 р. Як пам'ятка про ті цехи залишились у Степані дві воскові свічки в церкві Святого Миколая (пахарська та шевська) вагою по 100-150 кг кожна та кунтуші, які вдягають у свята люди старшого віку. Зараз місто нараховує 2071 мешканця. Вулиці частково покриті бруківкою. Освітлення - електричне, від млина».

Ігор Степанчук